

COVID-19 respons: Udviklingspolitisk hjælpepakke IV

Danmark satte i 2020 med hele tre udviklingspolitiske hjælpepakker – alle vedtaget med bred opbakning fra Folketingets partier - ind over for Corona-krisens konsekvenser for verdens fattigste med fokuseret hjælp til Afrika samt flygtninge, internt fordrevne og berørte lokalsamfund i nærområder i Mellemøsten og Asien. Hjælpepakkerne havde fokus på dels i) akut hjælp til at tackle de umiddelbare humanitære konsekvenser af COVID-19, dels ii) hjælp til at tackle nogle af de vigtigste afledte sociale og økonomiske konsekvenser og iii) hjælp til genstart af landenes økonomi og genopretning af samfundsstrukturene med fokus på grøn og bæredygtig udvikling og adgang til rent vand og energi.

Der foreslås nu en samlet hjælpepakke IV på 400 mio. kr. der først og fremmest fokuserer på at sikre yderligere midler til at understøtte COVID-vaccineindkøb og -udrulning, COVID-tests, og -behandling i de fattigste lande samt at opbygge modstandskraft til håndtering af fremtidige sundhedskriser (250 mio. kr. via 6.3. reserven). Derudover gives et målrettet bidrag til humanitære indsatser til støtte for de mest sårbare grupper særligt i nærområder og skrøbelige stater (150 mio. kr. fra den humanitære bistand). Endeligt gives 15 mio. kr. til styrkelse af civilsamfundets råderum, der er under stigende pres i det globale syd.

Baggrund

Mens mange afrikanske lande i foråret og sommeren 2020 var mindre direkte påvirket af COVID-19, har følgevirkningerne været hårde, og der er ikke udsigt til hurtig forbedring. Smittetallene er steget hen over efteråret og vinteren 2020-21, adgangen til vacciner er fortsat begrænset, og nye mutationer af virussen har vist sig mere smitsomme. Den negative udvikling har spredt sig over kontinentet, herunder mod de mest skrøbelige områder og udsatte befolkningsgrupper. Fortsatte restriktioner gør, at hele samfund i store træk forbliver afskåret fra omverden. Flere steder ses, at COVID-19-krisen har medført, at det uafhængige civilsamfunds råderum er blevet betydeligt indskrænket med en stigning i menneskerettighedsovertrædelser og restriktioner.

Bekæmpelse af COVID-epidemien i verdens fattigste lande er en enorm opgave, herunder logistisk, særligt i skrøbelige stater med begrænsede ressourcer og kapacitet. Det globale vaccinesamarbejde, COVAX, har indgået forhåndsaftaler om indkøb af over 2 milliarder vaccinedoser og er i februar 2021 begyndt at distribuere vacciner i lav- og mellemindkomst-lande. Mange lande, særligt i det globale syd, har dog endnu ikke modtaget vaccine-doser eller modtaget i meget begrænset omfang. Spørgsmålet om den ulige globale fordeling af vacciner har åbnet et nyt geostrategisk kapløb, hvor særligt Rusland og Kina har udnyttet deres hurtige vaccineudvikling som et udenrigspolitisk instrument til at styrke sin indflydelse, herunder i Europas nærområder.

Mens udbredelsen af vacciner kun skrider langsomt frem, bliver den resulterende sociale og økonomiske krise stadigt dybere med øget fattigdom og udbredte humanitære behov til følge, særligt i dele af Afrika, Mellemøsten og Asien. Verdensbanken vurderer, at yderligere mellem 88 og 115 millioner mennesker er presset ud i absolut fattigdom i 2020 og at dette vil have et direkte gennemslag på fødevarer-sikkerhed, der igen underminerer grundlæggende sundhed.

COVID-pandemien hæmmer basale sundhedsrettigheder, såsom adgang til rent vand og energi, behandling af (andre) sygdomme og seksuel og reproduktiv sundhed, der er afgørende for gode, anstændige liv. Det yderligere pres på allerede svage sundhedsinfrastruktur samt udgangsrestriktionerne begrænser adgangen til sundhedsydelse og udfordrer fx adgangen til sikre graviditeter, fødsler og aborter. Således rammes særligt kvinder og piger og marginaliserede grupper. Der forventes en opblussen i sygdomme som tuberkulose og mæslinger, bl.a. som følge af udskudte vaccinationsprogrammer. Dermed truer COVID-19-krisen også med at sætte årtiers udvikling inden for global sundhed over styr.

Sammensætningen af en fjerde hjælpepakke tager udgangspunkt i bidrag under de tidligere hjælpepakker, fortsatte akutte behov, særligt i skrøbelige områder, samt et ønske om en styrket indsats på det sundhedsmæssige område.

Hovedspor for COVID-19 udviklingspolitisk hjælpepakke IV

Den fortsatte COVID-19-pandemi og dens følgevirkninger risikerer samlet set at hæmme Afrika og skrøbelige stater i øvrige dele af verden langt ind i fremtiden. Situationen er særligt alvorlig for de mest sårbare og marginaliserede grupper i skrøbelige samfund, såsom flygtninge og internt fordrevne samt lokalsamfund i hjertet af konfliktramte områder.

Vaccinedistribution er særligt i konfliktramte og skrøbelige områder kompliceret på grund af begrænsede midler til humanitære indsatser og logistiske udfordringer i forhold til f.eks. transport, 'kølekæder' og infrastruktur til distribution af vaccinen. Der er brug for at bidrage til at overkomme nogle af de udfordringer, der aktuelt begrænser adgang til vacciner for udsatte befolkningsgrupper i fattige og skrøbelige områder.

Det globale samarbejde 'ACT-Accelerator' har til formål at bekæmpe COVID-19 gennem fire spor; diagnostik, behandling, vacciner (COVAX) og sundhedssektorkapacitet. De vurderer, at der fortsat er brug for yderligere 2 mia. USD til COVAX-samarbejdet i 2021. Derudover vurderes det, at de aktuelt største finansieringsbehov i lav- og mellemindkomst-lande er inden for forsyningskæder i landene til tests, behandling og beskyttelsesudstyr, der er nødvendigt for at sikre vaccineudrulningen. Der skal også sikres hurtig og effektiv anvendelse af ny og eksisterende teknologi og diagnostik. Det er en opgave, der samlet set kræver global solidaritet og stor koordination. Indsatsen for at bekæmpe COVID-19 gennem udviklingsbistanden skal ligeledes sikre vedvarende fokus på opbygning af robuste, bæredygtige sundhedssystemer og kvalificerede sundhedsprofessionelle og dermed modstandskraft til håndtering af fremtidige sundhedskriser. Det er heller ikke blevet mindre vigtigt at sikre adgang til primære sundhedsydelser såsom mødre- og spædbarnssundhed samt til sikre fødsler og aborter.

Samtidig er der i forlængelse af tidligere hjælpepakker brug for at bidrage til humanitære indsatser for de mest sårbare grupper. Indsatserne vil tage sigte på både at understøtte kapacitet til at bekæmpe COVID-19 blandt særligt flygtninge, internt fordrevne og berørte lokalsamfund og at afhjælpe de alvorlige humanitære og beskyttelsesmæssige konsekvenser, af pandemien, her hvor de har været særligt udtalte. Det gælder Afrikas Horn, Sydsudan og Uganda samt Syrien og dets nabolande.

Endelig vurderes det nødvendigt at fortsætte tidligere støtte til beskyttelse af demokrati og menneskerettigheder med fokus på at styrke civilsamfundet, der hvor rettigheder er kommet yderligere under pres som en direkte konsekvens af COVID-19-håndteringen.

1. Sundhed - Bekæmpelse af COVID-19 i udviklingslandene

Der indstilles følgende indsatser gennem eksisterende kernepartnere på sundhedsområdet:

90 mio. kr. til WHO's Strategic Preparedness and Response Plan: WHO's plan for at bekæmpe COVID-19 (del af 'ACT Accelerator') har et finansieringsbehov på i alt 2 milliarder USD i 2021, 440 mio. USD i Afrika Syd for Sahara og 430 mio. til Mellemøstregionen, der omfatter nordafrikanske lande. WHO både støtter nationale indsatser for at følge og bekæmpe COVID-19 og arbejder for at fremme global adgang til COVID-19 tests, behandling og vacciner, samt sundhedsfaglig vejledning, forskning og innovation. Der er særligt store finansieringsbehov relateret til laboratorier og diagnostik, både opbygning af kapacitet på landeniveau i udviklingslande samt WHO's globale vurdering og godkendelse af tests. Et andet stort behov særligt i Afrika er støtte til overvågning og undersøgelse af epidemien, opsporing af kontakter, og tilpasning af sundheds- og sociale tiltag. Danmark støttede WHO's akutberedskab (8 mio. kr.) og COVID-19- appel (100 mio. kr.) gennem den tidlige akutrespons og hjælpepakke 1. Danmarks frivillige

kernebidrag til WHO udgør 70 mio. kr. i 2021.

50 mio. kr. til vaccineindkøb til verdens fattigste lande gennem COVAX *Advanced Market Commitment (AMC)*, der er COVAX-samarbejdets mekanisme til finansiering af vacciner til lav- og mellemindkomstlande. Der er stadig behov for betydelige bidrag til at sikre vaccineindkøb til verdens fattigste lande, ikke mindst hvis COVAX skal indfri ambition om vaccination af op imod 27 pct. af befolkningerne i verdens fattigste lande i 2021. Bidraget fordobler Danmarks støtte til COVAX AMC og blev annonceret allerede i forbindelse med et større fundraising-arrangement indkaldt af Den Globale Vaccinealliance og USA's udenrigsminister, Anthony Blinken, torsdag d. 15. april.

50 mio. kr. til UNICEF's understøttelse af COVAX' distributionsindsats: UNICEF understøtter COVAX' distributionsindsats og udarbejder aftaler med vaccineproducenter, logistikindustri og leverandører af udstyr til kølekæder. Derudover bistår UNICEF verdens fattigste lande, herunder skrøbelige områder, i at forberede sig til de kommende vaccinekampagner. Supply Division i København har helt særlige kompetencer, når det kommer til sikring af den fulde vaccine-infrastruktur i form af bl.a. værnemidler, logistik og nedkøling. Danmark har bidraget til UNICEF Supply Division ifm. hjælpepakke III med 11 mio. kr. og suppleret med et ekstraordinært bidrag på 50 mio. kr. under COVID-19-reserven på FL21.

25 mio. kr. til Marie Stopes International (MSI) Reproductive Choices: MSI fremmer seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder (SRSR) i bred forstand og med særligt fokus på adgang til sikker abort. MSI arbejder ved at engagere regeringer og civilsamfundsorganisationer for at styrke nationale sundhedssystemer og påvirke national og international politik på området. Under COVID-19-krisen har MSI særligt fokuseret på at sikre, at seksuelle og reproduktive sundhedsydelser anses som basale sundhedsydelser under krisen. De har ligeledes arbejdet intensivt med mobile SRSR-ydelser, hvor mobile sundhedsklinikker har haft adgang helt ud i de områder, hvor kvinderne og pigerne er, og leverer ydelser såsom prævention, seksualundervisning og sikker abort. Der er tale om en yderligere bevilling fra dansk side baseret på gode resultater fra bevilling under tidligere hjælpepakke (12 mio. kr.). Danmark giver et årligt kernebidrag på 25 mio. kr. til MSI.

20 mio. kr. gennem Building Stronger Universities-programmet til uddannelse og opkvalificering af sundhedsprofessionelle og videndeling om sundhed i tilknytning til nærområder: Det vil ikke være muligt i afrikanske lande at opbygge den nødvendige modstandskraft mod kommende epidemier og sygdomsbyrder uden flere og mere kvalificerede sundhedsprofessionelle. Sigtet med støtten er at opkvalificere udvalgte uddannelsesinstitutioner ved ex. at udvikle læringsplaner, styrke e-læringskompetencer, sikre efter- og videreuddannelse, styrke infrastruktur og praktikforløb m.m. Indsatsen kan bl.a. øge fokus på hygiejne og forebyggelse af infektioner på sundhedsklinikker, samt sikre adgang til digital uddannelse under sundhedskriser. Resultaterne sikres hurtigst ved tildeling af midler til 1-2 eksisterende BSU partnerinstitutioner samt identificering af en partnerinstitution i Vestafrika. De nye midler lægges oveni de 90 mio. kr., som p.t. går til Building Stronger Universities i perioden 2018-2021, administreret gennem Danida Fellowship Centre.

2. Styrke modstandskraft blandt de mest sårbare i udvalgte skrøbelige kontekster

Der indstilles følgende indsatser til gennemførelse i og omkring Syrien samt i det østlige Afrika:

50 mio. kr. til FN's Flygtningehøjkommissariat til indsatser i Syrien og nabolande: UNHCR koordinerer den samlede indsats for syriske flygtninge i nabolande og er ansvarlig for betydelige beskyttelsesindsatser målrettet internt fordrevne i Syrien. Indsatserne omfatter kontant-baseret bistand og anden form for nødhjælp og beskyttelse målrettet de absolut mest sårbare i regionen. Derudover er UNHCR direkte involveret i bekæmpelse af COVID-19 blandt flygtninge og fordrevne gennem distribution

af værnemidler, styrkelse af vandforsyning og sanitet samt etablering af faciliteter til vaccination mod COVID-19 inden for rammerne af nationale programmer.

100 mio. kr. til en NGO-runde målrettet indsatser for sårbare grupper blandt flygtninge, internt fordrevne og berørte lokalsamfund i det østlige Afrika og på Afrikas Horn: Runden vil være åben for alle Udenrigsministeriets strategiske partnere med den fornødne tilstedeværelse, kapacitet og ekspertise til indsatser, som kan bidrage til at afbøde de sociale, økonomiske og sundhedsmæssige følgevirkninger blandt den omtalte målgruppe. Runden vil samtidig være geografisk afgrænset til relevante prioritetslande i regionen, dvs. Somalia, Etiopien, Kenya, Sydsudan og Uganda og vil have særligt fokus på at styrke modstandskraften over for igangværende kriser.

3. Støtte til beskyttelse af demokrati og rettigheder under pres

Der indstilles at give yderligere støtte til styrkelse af civilsamfundets råderum i det globale syd:

15 mio. kr. til puljen 'Styrkelse af civilsamfundets råderum' administreret af Civilsamfund i Udvikling (CISU): Puljen, der blev oprettet ifbm. hjælpepakkerne i 2020, støtter kapacitetsudvikling og/eller fortalervirksomhed for proaktivt at imødegå overtrædelser, restriktioner og tilbageslag for menneskerettighederne i det globale syd, f.eks. hvad angår forenings- forsamlings- og ytringsfrihed, arbejdstagerrettigheder og trosfrihed. Der er oplevet stor søgning til puljen og der er pt. ydet tilskud til flere end 30 projekter, herunder fx indsatser for unge i Zimbabwe og støtte til LGBT-bevægelsen i Uganda. Målgrupper, hvis rettigheder er under pres som konsekvens af COVID-19. Puljen blev tilført sammenlagt 40 mio. i 2020. Et yderligere tilskud på 15 mio. kr. til puljen vil hurtigt kunne omsættes til konkrete indsatser i situationer, hvor rettigheder er under fortsat pres.